

جنگل کی مہم (گیل کر)

مجموعہ شعر

زہرا پورکار "مہم"

سرشناسه: پورکار، زهرا، ۱۳۴۵

عنوان و نام پدیدآور:

جنگل کرکی یم (گیل کر) / مجموعه شعر زهرا پورکار.

مشخصات نشر: ساری: پارسی سرا، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۴۸ص؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

شابک: 978-600-8560-38-8 : ۱۲۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: شعر گیلکی - قرن ۱۴

موضوع: Gilaki poetry -- 20th century

رده بندی کنگره: PIR۳۲۶۸

ده بندی دیویی: ۹/۴۱ فا۱

ساره کتابشناسی ملی: ۵۸۴۱۵۶۵

جنگل کرکی یم (گیل کر)

زهرا پورکار

ناشر: پارسی سرا

چاپ اول: ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۶۰-۳۸-۸

طراحی جلد: دفتر نشر پارسی سرا

بها: ۱۲۰۰۰ تومان

□ مقدمه:

«به نام نامی حق»

نگاهی به مجموعه شعر (جنگل کرکی یم)، سروده‌هایی به تاریخ دل.

با ابراز خوشوقتی از تولد اثری دیگر و کتابی در حوزه شعر گیلکی از شاعر بازاری گیلاتی که لحظه‌های خود را به زمزمه‌های عشق متبلور می‌کند. مجموعه شعر (جنگل کرکی یم، گیل کر) سروده‌ی خانم زهرا پورکار (شبنم)، دارای ۳۹ شعر است که از شماره ۲۵ تا ۳۹ در قالب‌های کلاسیک و باقی در قالب سپید و کربابه شعر سروده شده است.

و اما خانم پورکار شعری است با نگاهی دقیق و احساسی عمیق. او مدام در پی کشف مضامینی تازه و بدیع است. در شعر کلاسیک به ویژه غزل و شعر سپید و از نوع فراگفتار با تکیه بر مراحیم تهایی و آنچه که درک و دریافت می‌کند به زبان‌های گیلکی و فارسی می‌سراید. از مهارت‌های خود بهره می‌برد. او با الهام‌پذیری از طبیعت ناب گیلان، شعر می‌آفریند. با گزینش تخلص «شبنم» برای خود، باید وی را دریایی از شبنم برای گستره‌ی بسج و جنگل‌ها دانست... اندیشگی شاعر در این اثر از وجوه رمانتیکی شکل می‌گیرد و طبیعت و انسان، چشم‌انداز نگاه اوست.

افزون بر آن خانم پورکار به استحکام خانواده بر محوریت عشق و به ویژه به زن و ارزش‌های وجودی او، امیدها، دردها و انتظارهایش فکر می‌کند. در این داستان شاعرانه قلم می‌زند و شانه‌ی قلم را بر گیسوی پر پیچ و تاب کاغذ می‌شد، چنان که این ادعا در مجموعه شعر «رعنا نرقص» از ایشان نیز به اثبات رسیده است که با نگاهی بوم‌گرایانه و نوستالژیک همخوانی دارد.

در این کتاب، مخاطب به گویش شرق گیلان نزدیک می‌شود؛ اما آثاری از این دست - به گمان من - نوعی بازخوانی فرهنگ گیلان است که به طور ویژه در این

مجموعه، این بازخوانی از زبان دختران و زنان سخت‌کوش گیلانی جاری می‌شود و مصادیق آن در اشعار شماره ۱، ۳، ۷، ۲۱ و... پنهان است:

شعر ۱: (زمستان آینه باوَرَد) مُبِین ظرفیت و عناصر موجود در زمستان است که به زیبایی تمام در تخیل شاعر جا گرفته است. (شب چله مویا بیافم): نمایانگر تأثیرپذیری اندیشه شاعر از شعر حضرت حافظ (و ادبیات کلاسیک ایران) است که تَبِط با طولانی بودن زمان شب یلدا و تشبیه آن به درازی گیسوی یار می‌فرماید:

معاشران! گره از زلف یار باز کنید

شبی خوش است بدین قصه‌اش دراز کنید

حدیث خلوت انس است و دوستان جمع‌اند

و ان بکاد بخوانید و در فراز کنید...

و در فرازی دیگر از مبین سروده می‌گوید: (هندوانه خورا را تاودامی گردن...) که به لحاظ مفهوم پنهان «تأثیر» هندوانه خون‌اش را به گردن شاعر انداخته است و چون هندوانه میوه‌ای است به تمام پا کراش با چاقو بریده می‌شود پس شاعر قتل هندوانه و به گردن گرفتن خون او را در تشبیهی زیبا و انسان‌پندارانه (هویت بخشی) کرده است و برای مخاطب، ملموس نموده است.

در بخش دیگری از این شعر می‌گوید: (من بیتا ان رسته پسته یم): شاعر از فراوانی اندوه از استعاره‌ی پسته‌ی لال (باز نشده) برای خود استفاده می‌کند. پسته‌ای که بر سر سفره‌ی شب یلدا - حتّا - ناامید است و خندان نیست...

شعر ۳: (شبا تَبِجه زُنن دَرَم) - از ابتدای شعر سراینده قصد دو کردن پلشتی‌های شبانه اعم از هر چه زشتی و سیاهی را دارد و نگاه او در کوتاه‌ترین زمان به رعد و برق شبانه و پس از آن به رنگین کمان صبح می‌رسد. در فرازی از این سروده، زنی مشغول بزرگ کردن فرزندان حسنگ است و حسنگ در تصاویری به دنبال پیدا کردن سر میرزا کوچک خان - در تاریکی شب - بوده تا از این اتفاق زشت، جایزه‌ای برای خود دست و پا کند.

و اما رنگین کمان صبح نشان از لطف بیکران خداوند دارد که به زن وظیفه شناس و مرد، هر دو به یک اندازه می‌تابد و در ابعاد وسیع‌تر، این تصاویر نشانگر اوضاع اجتماعی نیز هست...

به هر حال در پهلوخوانی و در کی دیگر از این شعر، بیت زیر را می‌توان دریافت که دختر جنگل هر شبانگاه به خود می‌گوید:

در نومیدی بسی امید است پایان شب سیه سپید است

شعر ۷: واگویه‌ای از انتظار و تشنگی شیرین دختر جنگل (گیل کر) با بهره‌گیری از عناصر زیبایی که سر برآورده از طبیعت بکر گیلان و قله‌های سر بلند درفک و لونک‌اند... را با انتظار می‌تواند مادرانه هم باشد؛ مادری که مانند یک قایق تشنه از دامن درفک تا کنار پیرین زرنگی فرزندانش دویده است، دودینی هدف‌مند برای انتظاری دلخواه!

شعر ۹: سراسر نوستالژیک است. شاعر در بیان آرزوها (ناجی) خویش نه خودداری می‌کند نه صرفه‌جویی و آنچه را که در دل دارد؛ صادقانه بر دفتر نقش می‌کند و از عینیت‌های مشهود به سوره‌هایی بکر و ملموس می‌رسد و زبان و احساس‌های زنانه‌ی (فروغ) را در شعر امروز گدازد. باری می‌سازد! زیرا که او شاعری انسان‌مدار است و خالق تصاویری انسان‌باور.

اشعار ۱۰ تا ۲۰: کوتاه شعراند با حسی هر چند زودگذر اما قابل فهم و معنی‌گرا؛ برخاسته از داشته‌های زلال ذهن.

شعر ۲۱: شعر بلندی ست با درون مایه‌ای که بازگوی انتظاری است که تا پایان سال (چهارشنبه‌سوری) طول کشیده و هنوز شاعر منتظر چشمک زدن آفتاب چشمان دوست است که زردی غم هجران را به چهارشنبه‌سوری بدهد؛ بلکه بتواند جانی تازه از این دیدار بگیرد، این مضمون، خود تداعی ایستادن بر دروازه‌های امید است. بدیهی است که شاعر بر این باور است که آنچه را طی زمان در اندیشه‌اش پرورانده؛ در عالم واقع به آن دست خواهد یافت و در این راه چلچراغ امید نیز راه‌گشاست...

در این متن صنعت التفات در کنار تکرار و تشبیه بکار رفته و بدیهی است شاعر ابتدا از گهواره‌ی زمین گلایه کرده که جاننش را آن قدر تکان می‌دهد تا بند خوابش را پاره کند و از کهکشان که هزار شیشه از خون او را سر کشیده است نیز اما با بهره از قدرت تخیل همه‌ی این سختی‌های زمانه را به رشته‌ی امید، پیوند می‌زند!

سروده‌های سپید با شعر ۲۴ که واگویه‌ای از حسرت‌های مادران است، به پایان می‌رسد و سپس اشعار عروضی با چند غزل، رباعی و دوبیتی خودنمایی می‌کند و در مطلع دومین غزل می‌خوانیم:

است را یا شمه، جاده‌نی لوجان تاوده

سس گمه، شوره گمه، جاده‌نی لوجان تاوده

این سروده بیشتر بر بحر رمل است؛ اما کاش در دفتری جداگانه گردآوری می‌شد که به نگرش بر بررسی عمیق‌تری نیاز دارند؛ با این همه مزایای این دسته از سروده‌ها در استفاده از صنایع ادبی چون: تشخص - جناس - تکرارهای دلشین و ارتباط افقی خوب است و سر از آنا و موم بدن در حوزه‌ی تشبیه‌ها، نیکو استفاده می‌کند و به استعاره‌ها بها می‌دهد. مثال

چَندَر می زبان دس پانا دَدم؟

دورشین بامو خواب رَی و رَی، دَدم؟

من تیجه بوسه مدادمه گب دادمه

از من نخوایید دفتر لایا دَدم...

اینک که (شبنم) گیلان داشته‌های ذهنی خود را در سروده‌هایی با تاریخ دل ارائه داده است؛ برایش حسّی جوشان و زبانی گویا آرزومندم.